

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2024.2\(42\).333056](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2024.2(42).333056)

УДК 172: 342.7

Наталія Бородіна

БРЕХНЯ ЯК НЕПРИПУСТИМА ЖОРСТОКІСТЬ У ТЕОРІЇ КАНТА

У статті розглядаються межі неприпустимої жорстокості (нелюдського, негідного людини) у Канта і чи відповідає брехня цим межам. Проведене дослідження показало, що парадокс «Вбивці у дверей» значно дискредитував етичне вчення Канта (Кант відповів, що не можна брехати навіть вбивці, який прийшов вбивати твого друга) і навіть призвів до звинувачень Канта в пособництві Голокосту, але теорія Канта не припускала завдання шкоди живим істотам (за Кантом, обов'язком людини є збереження людської природи) і повага до гідності людини, а брехня є як раз відмовою від гідності, тому має вважатися неприпустимою нелюдською жорстокістю по відношенню до себе та до інших.

Ключові слова: Кант, вбивця у дверей, брехня, етика, категоричний імператив, метафізика моралі.

Традиційно Канта вважають засновником сучасної заборони тортур і катувань: серед всіх прав людини багато є «відносними» (наприклад, людина може бути позбавлена права на життя, якщо вона загрожує життю інших людей), але безвідносним є саме заборона тортур і катувань.

Більшість дослідників вважають, що саме Кант перший сформулював і раціонально обґрунтував цю заборону, існує лише декілька альтернативних досліджень, які не погоджуються з цим. Наприклад, П. Баррі вважає, що Кант заборонив лише деякі види тортур, а не тортури взагалі [Barry 2015]. Причиною такою гіпотези стало те, що Кант перерахував приклади неприпустимої антигуманності: «...не може бути ганебних покарань, які ганьблять саме людство (наприклад, четвертувати людину, розтерзати її собаками, відрізати їй ніс і вуха). Такі покарання не тільки більш болючі, ніж втрата майна і життя для того, хто любить честь... вони ще й змушують глядача червоніти від сорому за приналежність до виду, з яким можна так поводитися» [Kant 1797].

Серед забороненого Кантом, переліченого як «неприпустимого» та «негідного людини», занадто жорстокого та нелюдського дещо неочікуване для багатьох дослідників потрапила брехня.

В україномовному сегменті досліджень заборона Канта на брехню зображена більше як педагогічна настанова, яка згадується в багатьох підручниках з етики та естетики, та «депутатських дисертаціях» на зразок дослідження скандально відомого депутата О. Б. Фельдмана «Довіра та щирість як передумови зовнішньої та внутрішньої відкритості людини» [Фельдман 2015]. Про Канта і проблему неприпустимого поведіння, зокрема насильства написано більше ґрунтовних досліджень, особливо слід відмітити роботу Шевцова С. [Шевцов 2022], але залишається невирішеним

питання, чому серед неприпустимого поводження, визнаного Кантом занадто жорстокого для людства, опинилась брехня?

Мета дослідження – визначити, що є межами неприпустимої жорстокості (нелюдського, негідного людини) у Канта і чи відповідає брехня цим межам.

Основним текстом, де Кант розрізняє припустиме та неприпустиме є «Метафізика моралі» (*Die Metaphysik der Sitten*). Саме там ми зустрічаємо тезу, що брехня є найбільш неприпустимим: «Найбільшим порушенням обов'язку людини перед самою собою, якщо її розглядати лише як моральну істоту (людяність у своїй особистості), є протиріччя правдивості: брехня (*aliud lingua promptum, aliud pectore inclusum gerere*)» [Kant 1797a].

Щоб зрозуміти, як саме брехня посіла цю почесну першу сходинку в ієрархії неприпустимого, потрібно більш детально зупинитися на класифікації Канта.

Кант взагалі дуже обережно торкається понять «припустимого та неприпустимого», скоріше він називає їх як такі, що «відповідають обов'язку» чи не відповідають. Обов'язки з початку поділяються на правові та моральні, де, як влучно помітив Попович. «Юридичне законодавство допускає й інший мотив, а не саму ідею обов'язку» [Попович 2021].

Далі Кант поділяє обов'язки на обов'язки перед собою і обов'язки щодо інших [Kant 1797a], останні ще у назві розділу зазначені як «засновані на повазі, на яку вони заслуговують» і саме цей розділ згадують найбільш часто в конференціях ООН та в конвенціях щодо прав людини: «Кожна людина має законне право на повагу з боку інших людей, і вона також зобов'язана поважати всіх інших. Людність (*Die Menschheit*) сама по собі є гідністю». *Die Menschheit* дає в українському перекладі термін «людність», що дає двосенсовість при перекладі, тому що людність українською може бути як іменник від «бути людиною» так і означати «гуманність», тобто доброзичливе ставлення. *Die Menschheit* німецькою – це абстрактне поняття, яке утворено від ознаки «бути людиною», без натяків на її моральні якості. Кант зазначає, що будь-яка істота, що є людиною, вже заслуговує на повагу, а не тільки особливо «людяні люди», як можна було б подумати з перекладу. Це дуже важливо для майбутнього розуміння кантівської концепції брехні, де він сперечається з теорією, що є люди «які заслуговують на правду», а є ті, хто не заслуговує. У Канта на повагу та на правду заслуговує будь-яка людина самим фактом того, що вона людина – нещодавно саме з цієї тези Канта починали пресконференцію українські нобелівські лауреатки, правозахисниці з фонду «Центр громадських свобод».

Проте не ці обов'язки Кант згадує першими. Кант спочатку говорить про те, що необхідно виконувати обов'язки до самого себе, які поділяє на «тваринні» (тобто які застосовуються до будь-якої живої істоти – і за це Канта дуже поважають захисники тварин, бо для того часу це була революційна думка, особливо після того, як Декарт проводив активну пропаганду того, що тварина – автомат без почуттів) та моральні.

Саме Кант зазначає неприпустимість жорстокого поводження як такого, що шкодить обов'язку самозбереження: «Якщо не найбагороднішим, то *першим* обов'язком людини щодо самої себе, як її тваринності, є *самозбереження* в її тваринній природі» [Kant 1797a].

Дослідників часто вводять в оману звичка Канта при розгляді кожної риси писати «перша» та «найважливіша» – Кант кожного разу вводить новий критерій, розширює загальну класифікацію обов'язків і далі вже говорить про перше саме в цьому критерії. Таким чином брехня, яку він зазначив як «найбільше порушення» мається на увазі порушення моральних обов'язків до самого себе, а от щодо обов'язку до інших та обов'язків до людини як до живої істоти – то там будуть свої перші на найбільші порушення.

Самозбереження – є обов'язком нашого відношення до самих себе як до живих істот, відповідно «Протилежністю цьому є довільна *фізична* смерть, яку, у свою чергу, можна розглядати як повну або просто часткову. – Фізичне, *безтілесність* (*autochiria*), також може бути повним – суїцид, або частковим, *розчленуванням* (каліцтвом), яке, у свою чергу, поділяється на *фізичне* (коли завдається шкода органам) і функціональне, коли людина *позбавляє* себе можливості *використовувати свої* фізичні (а тим самим опосередковано й моральні) сили» [Kant 1797a].

Те що шкодить людині в фізичному або функціональному сенсі є неприпустимим, і ця теза довго та всебічно досліджується Кантом (хоча велике здивування викликає той факт, що Кант туди ж в перелік «самоушкодження» долучає мастурбацію – точніше «Von der wollüstigen Selbstschändung» – хтине самоушкодження).

Після розгляду обов'язків людини як живої істоти Кант переходить до суто людських, тобто моральних обов'язків щодо самого себе і зазначає: «Безчестя (як об'єкт морального презирства) супроводжує брехуна, як його тінь» [Kant 1797a].

Хоча Кант все ще говорить про обов'язки перед самим собою, він постійно говорить про те, що у випадку брехні ситуація виходить за межі самої людини і вимагає комунікації з іншими і наголошує, що ця комунікація буде неприемною для всіх, але головним питанням є те, що природа брехні «порушує людську гідність у власній особі». Тобто коли Кант говорить про те, що будь-яка людина заслуговує на повагу і визнається гідною, але в цьому розділі він розглядає можливість порушення цього правила – тому що у випадку брехні людина відмовляється від цієї гідності і відповідно відмовляється від поваги інших людей.

Брехня, за Кантом, не може поділятися на корисну або некорисну – наприклад, він не припускає можливості брехні для порятунку: «Це може бути просто необережність, або мати благу мету, але спосіб її досягнення є, за самою своєю формою, злочином з боку людини проти її власної особи»... «Брехня – це відкидання і знищення людської гідності. Людина, яка сама не вірить у те, що каже іншій (навіть якщо це була просто ідеальна особа), має ще нижчу цінність, ніж якби вона була просто річчю [...] Але передавати

комусь свої думки за допомогою слів, які містять протилежність (навмисне) тому, що думає оратор, є метою, яка прямо протилежна природній меті здатності людини передавати свої думки, і тому є відмовою від своєї особистості та лише одна оманлива зовнішність людини, а не сама людина. *Правдивість* у заявах також називається *чесністю*, а якщо це ще й обіцянки, то *чесність*, а взагалі *щирість*) [Kant 1797a].

В свідки Кант бере Біблію, тому що саме вона датує перший злочин, через який зло прийшло у світ, не від *братовбивства* (Каїна), а від першої *брехні* (бо природа проти цього повстає). І наприкінці розгляду ще раз повертається до питання, що немає добрих різновидів брехні, навіть брехня з ввічливості (на думку приходить класичне «ви сьогодні так гарно виглядаєте») теж є брехнею.

Кант отримав багато критики за цю тезу, і навіть вийшла окрема стаття, яка була присвячена гіпотетичній ситуації «вбивця під дверима» – чи збрехате ви йому, що людина, яку він хоче вбити, знаходиться не у вас, чи скажете правду, що ця людина у вас і отже вбивця його вб'є. Кант випускає окрему роботу з відповіддю критикам «Über ein vermeintes Recht aus Menschenliebe zu lügen» («Про нібито право брехати з любові до людства») [Kant 1797b] але це не поліпшує дилему, отже деякі виправдання були дещо непереконливими (Кант моделює ситуацію, що могло статися так, що ми відповіли, що друга немає. Відповідно, вбивця пішов, а друг в той час вирішив тікати через вікно і як раз потрапив на вбивцю, який виходив. А якщо б ви не збрехали, цього б не сталося).

Центральна теза – «брехня, визначена просто як навмисно неправдива заява проти іншої особи, не потребує доповнення, що вона повинна завдати шкоди іншій людині. Тому що це завжди шкодить іншій людині, якщо не іншій людині, то людству загалом, роблячи джерело права непридатним» [Kant 1797b].

Приклад з вбивцею і події наступного століття в Німеччині, де значна частина населення добровільно взяла на себе функції вбивць євреїв у відповідь на пропозицію гітлерівського режиму, а інша значна частина не заважала їм і відповідала – «Так, у нас в домі є євреї. Заходьте та вбивайте їх» змусили американського дослідника Джошуа Галберстама (батьки якого – польські євреї, які встигли врятуватися і переїхати до Америки) висловити гіпотезу, що саме Кантівська теза підготувала нацистам відчуття своєї моральної правоти і навіть називає філософію Канта натхненням для робітників Аушвіца [Halberstam 1988].

Слід зазначити, що не всі дослідники теми Голокосту звинувачували Канта, наприклад Вім Дуббінк наводить приклад єврейської письменниці, яка пережила Голокост, Елізабет Ланггессер: «вона теж говорила, що ви ніколи не повинні опускати настільки низько, щоб брехати, навіть – або особливо ні – коли зустрічаєтеся з дияволом. Це саме те, що відрізняє людей від диявола як моральних істот» [Dubbink 2023]. Але більш детальний пошук інформації показує, що це поганий приклад, тому що незважаючи на

декларативні заяви щодо неприпустимості брехні, Ланггессер писала до нацистських комітетів неправдиві листи з проханнями визначити її як арійку і забути про її єврейське коріння з батьківського боку – навіть у той час, коли її старшу доньку від єврейського письменника Корделію забрали в Освенцим [Encyclopedia.com]. Тому велике питання, чи є це підтримкою для Канта, якщо схожі тези висуває такого роду людина.

Заради справедливості варто зазначити, що приклад про брехню для вбивці у дверей виник ще задовго до дискусії з Кантом і дошкуляв ще Святому Августинові. Тема «Вбивця у воріт: що скаже Кант» стає дуже популярними в 2000–2020-х роках, як раз коли відбувається значний прорив в роботі з пам'яттю і виною (дуже цікаві роботи Хельги Варден з університету Іллінойсу [Varden 2010], Майкл Чолбі з університету Единбургу [Cholbi 2009], Джеймс Едвін Мейхон з Університету Нью-Йорка [Mahon 2006], Ален Вуд з університету Коламбії зосередився на політично-військових наслідках концепції брехні [Wood 2011]). Майкл Чолбі відмічає, що брехня у Канта є «нападом на раціональність» принаймні таким же серйозними, як відкриті форми насильства [Cholbi 2009], але при цьому не можна сказати, що Кант би здав жертву вбивці, тому що інша теза Канта забороняє йому це зробити: «Кожен із нас має обов'язок самозбереження, який встановлює загальне право на самозахист» [Cholbi 2009]. Чолбі наводить сучасний коментар до Канта: «я б викликав поліцію». У Канта не було можливості це зробити за відсутності телефона, але Кант, як розумна людина, керувався б в цій ситуації і обов'язком поваги до життя кожної людини, так і обов'язком не брехати.

Зараз ситуація скоріше існує в формі діалогу, де дослідник Канта при прочитанні його тексту мусить давати для себе відповідь: «Чи справді Кант хоче сказати, що люди, які ховають євреїв у своїх домівках, повинні були сказати нацистам правду, і якщо вони збрехали, вони стали співвідповідальними за жакливі дії, вчинені проти тих євреїв, яких, як і Анну Франк, було спіяно все одно?» [Varden 2010].

За Кантом брехня не може бути шкідлива та нешкідлива, адже правдивість – це обов'язок, який належить розглядати як підставу всіх обов'язків, що ґрунтуються на угоді, і його закон стає хитким і нікчемним, якщо зробити з цього обов'язку щонайменший виняток.

В обґрунтуванні неприпустимості брехні Кант посиляється на засаду всіх принципів та обов'язків – категоричний імператив: «Адже людина не може бути використана жодною людиною лише як засіб, але вона завжди повинна використовуватися як мета, і саме в цьому полягає її гідність (особистість). Визнання людей на практиці означає, що на них покладається обов'язок, пов'язаний з повагою, яку необхідно виявляти до кожної іншої людини» [Kant 1797a].

Нам складно буде зрозуміти Канта, якщо ми будемо інтерпретувати його теорію брехні як ригоризм і вимоги ідеальної поведінки та постійних заборон та обмежень. Таке розуміння можна порівняти з радянськими

втіленнями добра і зла як Хлопчиш-Поганиш (зло – той, у кого є варення) та Хлопчиш-Кибальчиш (добро, яке не хоче дати варення всім, а хоче побороти Поганиша з його правом їсти варення). Кант не хоче відібрати у нас якесь право (навіть право брехати), він як раз бажає створити умови, в яких би нам не довелося брехати. І щодо дилеми з вбивцею у дверей, він не змушує нас підставити друга вбивці, тому що якщо ми будемо керуватися настановами Канта і не брехати і виконувати свої обов'язки, то і вбивці у дверей не буде. У світі Канта вбивця у дверей не має існувати, бо він порушує обов'язок поваги до іншої людини. Для Канта вбивця є нелогічним елементом системи, тому що вбивство завжди є невігідним рішенням проблеми, а для людини істотно шукати вигоду: «Дух торгівлі не може співіснувати з війною, і рано чи пізно цей дух оволодіває кожною людиною. Адже серед усіх тих сил (або засобів), які належать нації, економічна влада може бути найнадійнішою для того, щоб змусити людей переслідувати благородну мету миру (хоч і не з моральних спонукань); і який би частині світу не загрожувала війна, вони намагатимуться відвернути її за допомогою переговорів, так, як наче вони були створені для цієї мети завжди» [Kant 1794].

Щоб побудувати такий світ необхідно з чогось почати, і Кант пропонує почати з відмови від регулярних армій («Регулярні армії» постійно загрожують іншим державам своєю готовністю в будь-який момент розпочати війну [Kant 1794]. Ідея чудова, але ми бачимо багато прикладів, що на практиці це може бути складною для виконання. Наприклад, Україна відмовилася від ядерної зброї, а зараз Росія погрожує її ядерним ударом. Існує досвід країн, які відмовилися від регулярної армії і побудували майже абсолютно безпечне суспільство – наприклад, Ісландія майже відповідає високим стандартам Канта і є суспільством надзвичайного рівня самосвідомості (з високим індексом Джині і соціальної підтримки) та безпеки. Але значна частина держав існує нескінченно далеко від стандартів Канта – наприклад тотальна брехня інфопростору Росії призводить до того, що біля дверей може з'явитись не тільки вбивця, але службовці, які прийдуть вас заарештовувати за те, що ви не підтримуєте офіційну брехню.

Саме з брехні починається порушення принципу «не використовувати іншу людину просто як засіб» [Kant 1785], тобто категоричного імперативу, найбільш важливого для Канта принципу. С. Шевцов висловив цікаве зауваження щодо того, наскільки Кант вірив у можливість людиною виконати вимоги імперативу: «Будь-які імперативи висловлюють обов'язок [Kant 1977: 119], який онтологічно відрізняється від реальності (до якої належать конкретні дії, які вже вчинені), імперативи спрямовані на підпорядкування волі розуму [Kant 1977: 123], вони не є принципами реальності. Слід також враховувати, що Кант визнає неминучість використання інших людей як засіб, він не пропонує цілком позбавитися такого ставлення, лише наполягає, щоб ми не обмежувалися ним: *niemals bloß als Mittel* (ніколи лише як засіб), – каже він [Kant 1977: 169]. І останнє, втім, можливо, найголовніше: Кант виходить з незмінності, певної

абсолютності розуму (хоча жодна людина не досягла повного підпорядкування йому своїх дій). Цей розум й надає цінність буття кожного з його носіїв (навіть, якщо людина лише частково використовує його)) [Шевцов 2022].

«Bloß» в даному випадку «niemals bloß als Mittel» може бути перекладено і як «лише» і як «просто» (наприклад, у Тофтула переклад «лише» [Тофтул 2015], але є переклад «ніколи не просто як засіб» [Payne 2015]), відповідно не зовсім коректним вважати, що Кант припускав використання людини як засіб, скоріше він говорив, що є примітивне відношення до людини як до засобу і є більш коректне, як до цілі.

Проте його імператив дійсно не тотожний юридичному закону, тому що «Етика не формулює законів, а лише максими» (*Die Ethik gibt nicht Gesetze für die Handlungen (denn das tut das Ius) sondern nur für die Maximen der Handlungen*) [Kant 1797a].

«Заборони негуманного» у Канта не схожі на конвенції з переліком того, що має бути неприпустимим. Девіс зазначає, що тортури і інші види неприпустимої жорстокості зображені Кантом як шокуючи та негуманні [Davis 2004], і головне, що можна додати – як не розумні. Він пояснює те, що тортури і катування «змушують глядача червоніти від сорому за приналежність до виду», і шок перш за все спричинений тим, що людина має розум, який є універсальним орієнтиром, не схильним до жорстокості і інших видів неприпустимого поганого поведіння, в той час як є люди, які цим не користуються (у Канта була мрія, щоб політиків змушували вивчати філософію – він розповідає про це в «релігії»). Питання по Канту скоріше у внутрішній самодисципліні: «підпорядкувати всі свої здібності та нахили своїй владі (розуму)» [Kant 1797a].

А що зробити, якщо з дисципліною проблеми і з самодисципліною, щоб не приходило в голову брехати, чи інші нелюдські, неправомірні та неприпустимі дії? А Кант, виявляється полюбував майндфулнес і висловлювався цілковито в дусі сучасних настанов ВООЗ та інших сервісів *mental health psychological support* – «Справжня сила чесноти – це розум у спокої, з обдуманим і твердим рішенням застосувати свій закон на практиці. Це стан *здоров'я* в моральному житті» [Kant 1797a]. Одна з проблем, яка цьому заважає – це відсутність вдячності (вдячність – одна з вимог і вправ в сучасній когнітивно-поведінковій терапії).

Розум налаштовує нас на *wohlthätig* (милосердя, доброзичливість) і на «Робити собі добро настільки, наскільки це необхідно для того, щоб отримати задоволення від життя» [Kant 1797a].

А брехня відповідно забирає у нас можливість цього шляху.

Висновки

Межами неприпустимої жорстокості (нелюдського, негідного людини) є те, що порушує людську гідність, і брехня є усвідомленою та послідовною відмовою від гідності, яка прямо протилежна «природній меті здатності людини передавати свої думки, і тому є відмовою від своєї особистості», тому брехун – це «лише одна оманлива зовнішність людини, а не сама людина».

Гідність для Канта – це бути людиною, (будь-якою, не обов'язково гуманною людиною, чи якоюсь особливою людиною – Кант заперечував існування «різних категорій людей – більш гідних та менш гідних. Наприклад не припускав існування «людей не гідних правди»), але за Кантом бути людиною – це ще й мати «обов'язок перед собою в розвитку і підвищенні своєї природної досконалості» [Kant 1797a].

Список використаної літератури

- Попович, Т. П. (2021) *Класифікація обов'язків згідно вчення І. Канта*, у: Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/11/6.pdf> (дата звернення: 12.10.2024).
- Тофтул, М. Г. (2014) *Сучасний словник з етики*: Словник, Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 416 с.
- Фельдман, О. Б. (2015) *Довіра та щирість як передумови зовнішньої та внутрішньої відкритості людини*, у: Гуманітарний вісник ЗДІА, № 60. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/gvzdia_61_110_119.pdf (дата звернення 12.10.2024).
- Шевцов, С. (2022) *Парадокс насильства*, у: Діа / Докса, вип. 2 (38), с. 53–75. DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2022.2\(38\).283063](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2022.2(38).283063).
- Barry, P. B. (2015) *The Kantian Case Against Torture*, in: *Philosophy (Cambridge University Press)*. Retrieved October 10, 2024 from <http://journals.cambridge.org/action/displayJournal?jid=PH>
- Davis, M. (2004) *The Moral Justifiability of Torture and other Cruel, Inhuman, or Degrading Treatment*. Retrieved October 10, 2024 from: https://www.researchgate.net/publication/269738308_The_Moral_Justifiability_of_Torture_and_other_Cruel_Inhuman_or_Degrading_Treatment
- Dubbink, W. (2023) *Kant on Lying in Extreme Situations*, in: *Kant-Studien* <https://doi.org/10.1515/kant-2023-2043>. Retrieved October 10, 2024 from <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/kant-2023-2043/html>
- Cholbi, M. (2009) *The Murderer at the Door: What Kant Should Have Said*, in: *Philosophy and Phenomenological Research*, 79 (1), pp. 17–46. DOI: 10.1111/j.1933-1592.2009.00265.x.
- Halberstam, J. (1988) *From Kant to Auschwitz*, in: *Social Theory and Practice*, vol. 14, № 1 (Spring 1988), pp. 41–54, published by: Florida State University Department of Philosophy. Retrieved October 10, 2024 from <https://www.jstor.org/stable/23558995>

- Kant, I. (1797a) *Die Metaphysik der Sitten*. Retrieved October 10, 2024 from <http://www.zeno.org/Philosophie/M/Kant,+Immanuel/Die+Metaphysik+der+Sitten>
- Kant (1794) *Die Religion innerhalb der Grenzen der bloßen Vernunft*. Retrieved October 10, 2024 from <http://www.zeno.org/Philosophie/M/Kant,+Immanuel/Die+Religion+innerhalb+der+Grenzen+der+blo%C3%9Fen+Vernunft>
- Kant, I. (1785) *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*. Retrieved October 10, 2024 from <http://www.zeno.org/Philosophie/M/Kant,+Immanuel/Grundlegung+zur+Metaphysik+der+Sitten>
- Kant, I. (1797b) *Über ein vermeintes Recht aus Menschenliebe zu lügen*. Retrieved October 10, 2024 from <http://www.zeno.org/Philosophie/M/Kant,+Immanuel/%C3%9Cber+ein+vermeintes+Recht+aus+Menschenliebe+zu+l%C3%BCgen>
- Langgässer, E. *Encyclopedia.com*. Retrieved October 10, 2024 from <https://www.encyclopedia.com/women/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/langgasser-elisabeth-1899-1950>
- Mahon, J. E. (2006) *Kant and the perfect duty to others not to lie*, in: *British Journal for the History of Philosophy*, 14 (4), p. 653.
- Payne, R. W. (2015) *Respect for Persons – Kant’s Moral Theory*. Original source. Retrieved October 10, 2024 from <https://commons.bellevuecollege.edu/wrussellpayne/an-introduction-to-philosophy/>
- Varden, H. (2010) *Kant and Lying to the Murderer at the Door. One More Time: Kant’s Legal Philosophy and Lies to Murderers and Nazis*. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9833.2010.01507.x>. Retrieved October 10, 2024 from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9833.2010.01507.x>
- Wood, A. W. *Kant and the right to lie reviewed essay: On a supposed right to lie from philanthropy*, by Immanuel Kant (1797), in: *Eidos: Revista de Filosofía de la Universidad del Norte*, núm. 15, julio-diciembre, 2011, pp. 96-116. Retrieved October 10, 2024 from <https://www.redalyc.org/pdf/854/85420750006.pdf>

Nataliia Borodina

LYING AS UNACCEPTABLE CRUELTY IN KANT’S THEORY

The article considers the limits of unacceptable cruelty (inhuman, unworthy person) in Kant and whether lying meets these limits. Research has shown that the “Murderer at the Door” paradox greatly discredited Kant’s ethical teaching (Kant replied that one should not lie even to a murderer who has come to kill your friend) and even led to accusations that Kant was aiding and abetting the Holocaust, but Kant’s theory did not presuppose harm to living beings (according to Kant, man’s duty is to preserve human nature) and respect for human dignity, and lying is

exactly the denial of dignity, therefore it should be considered unacceptable inhuman cruelty towards oneself and others.

The limits of unacceptable cruelty are that which violates human dignity, and lying is a conscious and consistent denial of dignity, which is directly opposed to “the natural purpose of man’s ability to communicate his thoughts, and is therefore a denial of his personality”, so a liar – this is “only one deceptive appearance of a person, not the person himself”.

Dignity for Kant is to be a person (any person, not necessarily a kind person, or some special person – Kant denied the existence of different categories of people – more worthy and less worthy. For example, he did not assume the existence of “people not worthy of the truth”. However, according to Kant, to be human is also to have “a duty to oneself in the development and improvement of one’s natural perfection”.

Keywords: Kant, murderer at the door, lies, ethics, categorical imperative, metaphysics of morality.

References

- Popovych, T. P. (2021) *Klasyfikatsiya obovyazkiv z-hidno vchennyya I. Kanta* [Classification of duties according to the teachings of I. Kant], in: *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*. Retrieved October 10, 2024 from <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/11/6.pdf> (in Ukrainian).
- Toftul, M. H. (2014) *Suchasnyy slovnyk z etyki* [Modern Dictionary on Ethics]: *Slovnyk, Zhytomyr, Vyd-vo ZHDU im. I. Franka*, 416 p. (in Ukrainian)
- Feldman, O. B. (2015) *Dovira ta shchyryst yak peredumovy zovnishn'oyi ta vnutrishnoyi vidkrytosti lyudyny* [Trust and sincerity as prerequisites for external and internal openness of a person], in: *Humanitarnyy visnyk ZDIA*, № 60. Retrieved October 10, 2024 from https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/gvzdia_61_110_119.pdf (in Ukrainian).
- Shevtsov, S. (2022) *Paradoks nasylstva, u: Дόξα / Докса. Zbirnyk naukovykh prats z filosofii ta filolohii*, vyp. 2(38), pp. 53–75. DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2022.2\(38\).283063](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2022.2(38).283063).
- Barry, P. B. (2015) *The Kantian Case Against Torture*, in: *Philosophy* (Cambridge University Press). Retrieved October 10, 2024 from <http://journals.cambridge.org/action/displayJournal?jid=PH>
- Davis, M. (2004) *The Moral Justifiability of Torture and other Cruel, Inhuman, or Degrading Treatment*. Retrieved October 10, 2024 from: https://www.researchgate.net/publication/269738308_The_Moral_Justifiability_of_Torture_and_other_Cruel_Inhuman_or_Degrading_Treatment
- Dubbink, W. (2023) *Kant on Lying in Extreme Situations*, in: *Kant-Studien* <https://doi.org/10.1515/kant-2023-2043>. Retrieved October 10, 2024 from <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/kant-2023-2043/html>

- Cholbi, M. (2009) *The Murderer at the Door: What Kant Should Have Said*, in: *Philosophy and Phenomenological Research*, 79 (1), pp. 17–46. DOI: 10.1111/j.1933-1592.2009.00265.x.
- Halberstam, J. (1988) *From Kant to Auschwitz*, in: *Social Theory and Practice*, vol. 14, № 1 (Spring 1988), pp. 41–54, published by: Florida State University Department of Philosophy. Retrieved October 10, 2024 from <https://www.jstor.org/stable/23558995>
- Kant, I. (1797a) *Die Metaphysik der Sitten*. Retrieved October 10, 2024 from <http://www.zeno.org/Philosophie/M/Kant,+Immanuel/Die+Metaphysik+der+Sitten>
- Kant (1794) *Die Religion innerhalb der Grenzen der bloßen Vernunft*. Retrieved October 10, 2024 from <http://www.zeno.org/Philosophie/M/Kant,+Immanuel/Die+Religion+innerhalb+der+Grenzen+der+blo%C3%9Fen+Vernunft>
- Kant, I. (1785) *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*. Retrieved October 10, 2024 from <http://www.zeno.org/Philosophie/M/Kant,+Immanuel/Grundlegung+zur+Metaphysik+der+Sitten>
- Kant, I. (1797b) *Über ein vermeintes Recht aus Menschenliebe zu lügen*. Retrieved October 10, 2024 from <http://www.zeno.org/Philosophie/M/Kant,+Immanuel/%C3%9Cber+ein+v+ermeintes+Recht+aus+Menschenliebe+zu+l%C3%BCgen>
- Langgässer, E. *Encyclopedia.com*. Retrieved October 10, 2024 from <https://www.encyclopedia.com/women/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/langgasser-elisabeth-1899-1950>
- Mahon, J. E. (2006) *Kant and the perfect duty to others not to lie*, in: *British Journal for the History of Philosophy*, 14 (4), p. 653.
- Payne, R. W. (2015) *Respect for Persons – Kant’s Moral Theory*. Original source. Retrieved October 10, 2024 from <https://commons.bellevuecollege.edu/wrussellpayne/an-introduction-to-philosophy/>
- Varden, H. (2010) *Kant and Lying to the Murderer at the Door. One More Time: Kant’s Legal Philosophy and Lies to Murderers and Nazis*. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9833.2010.01507.x>. Retrieved October 10, 2024 from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9833.2010.01507.x>
- Wood, A. W. *Kant and the right to lie reviewed essay: On a supposed right to lie from philanthropy, by Immanuel Kant (1797)*, in: *Eidos: Revista de Filosofía de la Universidad del Norte*, núm. 15, julio-diciembre, 2011, pp. 96–116. Retrieved October 10, 2024 from <https://www.redalyc.org/pdf/854/85420750006.pdf>